

но как движущая сила формирования эффективных организационно-экономических отношений предприятий всех сфер агропромышленного комплекса. Уделено внимание правовым основам развития предпринимательства в сфере АПК. Акцентировано внимание на том, что дальнейшее развитие предпринимательства невозможно без надлежащего ресурсного обеспечения и его эффективного хозяйственного использования.

Ключевые слова: организационно-экономические отношения, предпринимательство, предприятия агропромышленного комплекса, продовольственный рынок, ресурсное обеспечение, эффективность хозяйствования.

Berezina L.M. Entrepreneurship: gnoseology and the role in the development of economic relations of agricultural enterprises

The article states that the effective functioning of agro-industrial complex requires the consideration of organizational aspects of economic relations between all its subjects. Entrepreneurship from the standpoint of economic theory is considered as an important component of economic system. The ways of further development of organizational and economic relations of agricultural enterprises on the basis of disclosure of the contents of entrepreneurship, its socio-economic nature are offered. Entrepreneurship is considered as the driving force of the formation of effective organizational and economic relations between enterprises of all sectors of agriculture. Attention is paid to the legal bases of entrepreneurship development in the agricultural sphere. Emphasized that the further entrepreneurship development is impossible without adequate resource ensure and its effective economic use.

Keywords: organizational and economic relations, agricultural enterprises, entrepreneurship, resource ensuring, economic efficiency, food market.

УДК 336.113:342.4

*Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія*

**ПОДАТКОВА ДОМІНАНТА ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ
НАЦІЇ У КОНСТИТУЦІЙНО-ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ**

Синтезовано сутність державотворчого патріотизму з позиції податкової домінанти. Проведено порівняльний розріз конституцій у частині виборчого процесу стосовно вимог до претендентів на пост глави держави. Вперше виділено фундаментальну вимогу щодо сплати податку кандидатом на цей пост у рідній державі, чим забезпечується об'єктивність його власної позиції в державотворенні. Обґрунтовано потребу доповнення та введення в конституцію цієї вимоги як ефективної ознаки державотворчої позиції претендента.

Ключові слова: державотворчий патріотизм нації, конституційно-виборчий процес, фінансове забезпечення, фінансові ресурси, податки, президент, платники податків.

Вступ. Можливості та темпи державотворчого становлення в кожній країні значною мірою визначаються та пов'язані з фінансовими ресурсами, які його супроводжують. Особливе місце в ньому відводиться конституційним засадам щодо стратегії формування і фінансування розвитку держави через податкову домінанту. Ці правничі засади дають змогу створювати цивілізований конституційний простір у системі залучення платників податків до виконання свого громадянського обов'язку.

Саме платники податків внаслідок їхнього цілеспрямованого залучення в конституційне середовище стають дієвим джерелом нарощування фінансових поступлень на різних рівнях, забезпечуючи тим реалізацію соціально-економічних напрямів розвитку як властиво конкретної території, так і благополуччя її населення [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження проблем становлення системи державотворення в контексті конституційного забезпечення пов'язане з працями таких відомих вітчизняних вчених-правників, як: А. Георгіца, В. Гергелійник, Р. Калюжний, М. Кельман, З. Лунь, О. Мироненко, В. Погорілко, П. Стецюк, М. Тесленко, Ю. Фрицький, Т. Цимбалістий, В. Шаповал, Ю. Шемшученко. Серед зарубіжних вчених, які проводили дослідження за цією проблематикою, треба виокремити: Г. Арутюнян, Г. Каркассон, Ж. Робер, Д. Сарторі, Б. Сіган, Л. Пегораро, Д. Волдрон.

Закономірно, що ця тематика безпосередньо пов'язана з фінансовими аспектами, а ним приділено увагу в працях як зарубіжних вчених: Н. Горського, Н. Кашина, А. Коломійця, А. Мельника, О. Паскачова, так і українських: М. Азарова, В. Гесця, Т. Єфименко, С. Каламбет, В. Копилова, С. Онишко, Л. Тарангул, Ф. Ярошенка [2-12].

Науковцями визначено, що пріоритетне місце в діалемі наповнення державного та місцевих бюджетів відводиться конституційним засадам, які загалом мають створювати законодавчу основу для фінансового забезпечення стратегії і цілей розвитку держави. Водночас, ці засади безпосередньо пов'язані з забезпеченням конституційного підґрунтя для активізації становлення ринкового середовища. Однак, на думку автора, незважаючи на багаторічну епопею конституційного процесу як у світі, так і в Україні, фінансові наголоси в її конституційних положеннях з позиції державотворення, зокрема в активізації вимог до державних чільників вищого рівня, цілеспрямовано не ставились, що призводить і нині до певних декларативних зміщень та фінансових колізій навіть у державах із відомими конституційно-ринковими традиціями.

Доцільно також зазначити, що окремі наголоси конституційних статей у виборчому процесі потребують доповнення та змін, виходячи вже із сучасних реалій розвитку державотворення та й того, що раніше вони з тих чи інших причин не потрапляли в поле зору наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Один із таких фундаментальних напрямів, який ще потребує зваженого аналізу, стосується особливостей прояву, а з цим і формування державотворчого патріотизму нації, та вироблення сучасної методології його оцінювання на основі об'єктивних кількісних показників, включаючи аспекти й задіявання означених підходів вже на рівні конституційно-виборчого процесу.

Постановка завдання. Виходячи з теоретичної, практичної та наукової актуальності цієї теми, поставлено **мету:** виділити місце державотворчого патріотизму нації в конституційно-виборчому процесі та системі виборів президента, а отже, можливості його активізації з метою оптимізації фінансового забезпечення соціального розвитку держави. Означене окреслило **завдання:** розгляд підходів щодо оцінювання окремих аспектів державотворчого патріотизму нації, проведення аналізу вимог до кандидатів на пост глави держави у виборчому процесі; вироблення пропозицій щодо вдосконалення конституційних положень у системі виборів президента в частині податкової домінанти.

Виклад основного матеріалу. Конституційно-виборчий процес та особливості прояву державотворчого патріотизму нації. За своїм змістом

конституційний процес полягає в цілеспрямованому забезпеченні становлення та розвитку правової системи держави, утвердженні законності та правопорядку в суспільстві, вихованні правової свідомості та формуванні політичної культури населення з відповідним її проявом.

Водночас, конституційно-виборчий процес кожної держави реалізується в рамках відповідного конституційного середовища і характеризується особливостями дотримання конституційних положень щодо прав, свобод та обов'язків людини і громадянина при виборах. Об'єктивно, що останнє ще більш посилюється та конкретизується в контексті формування вимог у конституційно-виборчому процесі до претендентів на найвищий пост у ієрархії державного управління: президента.

Державотворчий патріотизм нації – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави [5-8].

За своєю природою, державотворчий патріотизм нації можливо оцінювати на основі використання двох підходів: **якісного** та **кількісного**. **Якісний підхід** значно поширений через простоту свого відображення та й того, що лише поговорити (без матеріальних наслідків) про державу й патріотизм усі готові. Водночас, **кількісний підхід раніше не розглядався**, оскільки не було запропоновано зрозумілих і переконливих кількісних критеріїв такого оцінювання державотворчості, та й науковці (практики) зупинялись більше на якісних параметрах.

Властиво, з авторських наукових досліджень випливає висновок, що податки є об'єктивним проявом і кількісним вимірником фактичного державотворчого патріотизму нації щодо конкретизації реальної участі (нинішніх та майбутніх) платників податків у забезпеченні фінансової складової життєзабезпечення й розвитку держави. Спрямованість України на визначення та дотримання кращих цивілізаційних стандартів у конституційно-виборчому процесі ставить і підвищені вимоги до лідерів нації, яким, через делегування довіри виборцями, випадає вагома місія ставати гарантами державності та виразниками національної ідентичності.

Виходячи з останнього, необхідно, за проведенням модернізаційних змін в окремих статтях Конституції України, цілеспрямовану увагу приділити процесу виховання та формування державотворчого патріотизму нації і в контексті вдосконалення вимог щодо кандидатів на пост Президента держави.

Водночас, як слідує з табл. 1, засадничі вимоги до кандидатів на цей пост є достатньо різноманітними, але всі вони однозначно концентруються на певних фундаментальних положеннях національної ідентичності: громадянстві, віці, терміні проживання, мові. Практично кожна Конституція визначає цього претендента як ідентифікатора (відображувача прагнень) нації – тому й обґрунтовані вимоги. В окремих Конституціях щодо даних кандидатів введено додаткові визначальні й уточнювальні акценти: громадянстві за народженням, подвійному громадянстві, громадянстві батьків, верхньої вікової межі, освітнього рівня, релігійності, відсутності судимості. Окрім цього, майже кожна Конституція зазначає і строк його перебування вже на посту.

Табл. 1. Порівняльний розріз окремих Конституцій держав щодо наявного стану вимог та термінів обрання президента

Назва держави	Конституція держави, розділ	Зміст статті (статей) щодо особливостей вимог та термінів обрання президента
1	2	3
Бразилія	Конституція Федеративної Республіки Бразилія, прийнята 5 жовтня 1988 р. Розділ IV. Про організацію влади Глава II Про Виконавчу владу Секція I Про Президента та Віце-президента Республіки	Стаття 77 Параграф 2. Обраним Президентом вважається кандидат, зареєстрований будь-якою політичною партією, який отримав абсолютну більшість голосів, не рахуючи недійсних і незаповнених бюлетенів. Стаття 82. Мандат Президента Республіки триває чотири роки, і він не може бути переобраний на наступний термін; термін повноважень починається з 1 січня року, наступного за виборами. Секція IV Про державні міністри Стаття 87. Державні міністри відбираються з числа бразильців, які досягли віку 25 років і володіють політичними правами.
Австрія	Федеральний Конституційний Закон від 10 листопада 1920 р. Третій розділ. Виконавча влада федерації. А. Управління. 1. Федеральний президент.	Стаття 60 3. Федеральним президентом може бути обрана лише особа, яка має право брати участь у виборах до Національної ради і яка досягла до 1 січня року виборів тридцяти п'яти років. Права бути обраними позбавлені члени імператорських будинків чи родин, які коли-небудь належали до таких. 5. Термін повноважень Федерального президента становить шість років.
Албанія	Конституція Республіки Албанія від 21 жовтня 1998 р. Частина четверта. Президент Республіки	Стаття 86 2. Президентом може бути обраний лише громадянин Албанії за народженням, що знаходиться не менше десяти останніх років в Албанії та досяг сорокарічного віку.
Білорусь	Конституція Республіки Білорусь, прийнята на республіканському референдумі 24 листопада 1996 р. Розділ IV. Президент, Парламент, Уряд, Суд Глава 3. Президент Республіки Білорусь	Стаття 80 Президентом може бути обраний громадянин Республіки Білорусь за народженням, не молодше 35 років, що володіє виборчим правом і постійно проживає в Республіці Білорусь не менше десяти років безпосередньо перед виборами.
Болгарія	Конституція Республіки Болгарії, прийнята 7-м Великим народним зібранням Болгарії 12 липня 1991 р. Розділ четвертий Президент Республіки	Стаття 93 (1) Президент обирається безпосередньо виборцями строком на п'ять років у порядку, визначеному законом. (2) Президентом може бути обраний болгарський громадянин за народженням, який досяг 40 років, що відповідає умовам обрання народним представником і останні п'ять років проживав в країні.
Вірменія	Конституція Вірменії, прийнята шляхом референдуму 5 липня 1995 р. Глава 3. Президент Республіки	Стаття 50 Президент Республіки обирається громадянами Республіки Вірменія на п'ятирічний термін. Президентом Республіки може бути обрано кожна особа, яка досягла 35 років, останні десять років є громадянином Республіки Вірменія, яка постійно проживає в Республіці останні десять років і володіє виборчим правом. Одна і та ж особа не може бути обрана на посаду Президента Республіки більш, ніж два рази підряд.

1	2	3
Греція	Конституція Грецької Республіки від 11 червня 1975 р. Частина третя. Організація і діяльність держави. Розділ II. Президент Республіки. Глава перша. Обрання Президента.	Стаття 30 1. Президент Республіки є регулятором державного ладу. Він обирається Парламентом на п'ятирічний термін. Стаття 31 Президентом Республіки може бути обраний грецький громадянин, який перебуває в цьому громадянстві не менше п'яти років, який має батька грецького громадянина, який досяг сорокарічного віку та володіє правом обирати.
Естонія	Конституція Естонської Республіки, прийнята на референдумі 28 червня 1992 р. Глава п'ята Президент Республіки	Стаття 79 Президент Республіки обирається Державними Зборами або у випадку, встановленому частиною четвертою цієї статті, колегією вибірників. Право висунути кандидата на пост Президента Республіки має не менш ніж одна п'ята складу Державних Зборів. Кандидатом на посаду Президента Республіки може бути висунута особа віком не менше 40 років, що є громадянином Естонії за народженням.
Індія	Конституція Індії, прийнята Установчими зборами 26 листопада 1949 р. Частина V. Союз Глава I. Виконавча влада	56. Термін повноважень Президента. 1. Президент займає посаду протягом п'яти років з дня вступу на посаду: 58. Кваліфікації для обрання на посаду Президента. 1. Жодна особа не може бути обрана на посаду Президента, якщо вона: а) не є громадянином Індії; б) не досяг тридцятипятирічного віку та в) не володіє кваліфікаціями для обрання в члени Народної Палати.
Індонезія	Конституція Індонезії, складена Комісією з підготовки незалежності, введена в дію 18 серпня 1945 р. Розділ III. Повноваження уряду	Стаття 6 1. Президент має бути індонезійцем. 2. Президент та Віце-президент обираються Народними консультативними зборами більшістю голосів. Стаття 7 Президент та Віце-президент обираються строком на 5 років, після закінчення якого вони можуть бути переобрані.
Ірак	Конституція Іракської Республіки, прийнята на всенародному референдумі 15 жовтня 2005 р. Глава друга: Виконавча влада Президент Республіки	Стаття 65 <i>Кандидат у Президенти Республіки повинен відповідати наступним вимогам:</i> 1. <i>Бути громадянином Іраку за народженням, мати батьків іракців.</i> 2. <i>Бути повністю правоздатним і досягти віку 40 років.</i> 3. <i>Мати гарну репутацію і політичний досвід, славитися своєю чесністю, непорочністю, справедливістю і вірністю Батьківщині.</i> 4. <i>Не мати судимості за вчинення будь-яких злочинів, включаючи аморальні вчинки.</i>
Італія	Конституція Італійської Республіки від 22 грудня 1947 р. Частина II Устрій Республіки Розділ II. Складання законів Глава II. Президент Республіки	Стаття 84 Президентом Республіки може бути обраний будь-який громадянин, якому виповнилося 50 років і який користується громадянськими і політичними правами. Стаття 85 Президент Республіки обирається на сім років.

1	2	3
Казахстан	Конституція Казахстану, прийнята року в національному референдумі 30 травня 1995 р. Розділ III. Президент	Стаття 41 1. Президент Республіки Казахстан обирається відповідно конституційним законом повнолітніми громадянами Республіки на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на п'ять років. 2. Президентом Республіки може бути обраний громадянин Республіки за народженням, не молодше сорока років, вільно володіє державною мовою і проживає в Казахстані останні п'ятнадцять років.
Киргизія	Конституція Киргизстану, прийнята Верховною Радою Республіки Киргизстан 5 травня 1993 р. Розділ I Обрання Президента	Стаття 43 1. Президент Киргизької Республіки обирається на п'ять років. 3. Президентом Киргизької Республіки може бути обраний громадянин Киргизької Республіки не молодше 35 років і не старше 65 років, володіє державною мовою і проживає в республіці не менше 15 років перед висуненням його кандидатури в Президенти.
Китай	Конституція Китайської Народної Республіки, прийнята на 5-ій сесії Всекитайських зборів народних представників п'ятого скликання 4 грудня 1982 р. Розділ 2. Голова Китайської Народної Республіки	Стаття 79 Голова та заступник Голови Китайської Народної Республіки обираються Всекитайськими зборами народних представників. Кожен громадянин Китайської Народної Республіки, що досяг 45 років і має право обирати і бути обраним, може бути обраний Головою або заступником Голови Китайської Народної Республіки. Термін повноважень Голови та заступника Голови Китайської Народної Республіки відповідає терміну повноважень Всекитайських зборів народних представників
Латвія	Конституція Латвійської Республіки, прийнята Установчими зборами 15 лютого 1922 р. Глава 3 Президент держави	35. Президент держави обирається Сеймом терміном на чотири роки. 37. Президентом держави може бути обраний повноправний громадянин Латвії, який досяг віку сорока років. Президентом держави не може бути обрана особа, яка має подвійне громадянство.
Малайзія	Конституція Федерації Малайзії від 27 серпня 1957 р. Частина IV. Федерація Глава 1. Верховний глава	Стаття 32 1. Засновує посаду Верховного глави Федерації, іменованого Янг ді-Пертуан Агонгом, який за рангом стоїть вище всіх інших осіб у Федерації і не несе відповідальності перед будь-яким судом. 3. Янг ді-Пертуан Агонг обирається Радою правителів строком на п'ять років, але може в будь-який час відмовитися від посади за власною заявою, поданою до Ради правителів, або може бути відсторонений від посади Радою правителів; він припиняє виконання своїх обов'язків, переставши бути Правителем.
Мексика	Конституція Мексиканських Сполучених Штатів, схвалена Конституційним конгресом 5 лютого 1917 р. Глава III Про виконавчу владу	Стаття 82 Для того, щоб бути Президентом, необхідно: I. Бути мексиканським громадянином за народженням, користуватися працею і дієздатністю і бути сином батьків мексиканців за народженням. II. Мати до часу виборів більше 35 років. III. Проживати в країні протягом усього року, що передують виборам. IV. Не належати до духовного звання і не бути служителем будь-якого релігійного культу.

1	2	3
		V. Не перебувати на дійсній службі у випадку належності до складу армії протягом шести місяців до дня виборів. VI. Не перебувати Державним секретарем чи заступником Державного секретаря, начальником або головним секретарем адміністративного департаменту, Генеральним прокурором Республіки або Губернатором штату, території або Федерального округу, якщо тільки не менш ніж за шість місяців до дня виборів ним не звільнена одна із зазначених посад. Стаття 83. Президент вступає на посаду 1 грудня і знаходиться в ній протягом шести років.
Молдова	Конституція Республіки Молдова, прийнята парламентом 29 липня 1994 р. Розділ III. Публічна влада Глава V Президент Республіки Молдова	Стаття 78 Вибори Президента (2) Президентом Республіки Молдова може бути обраний громадянин, який має право обирати, досяг 40-річного віку, проживав або проживає на території Республіки Молдова не менше 10 років і володіє державною мовою.
Монголія	Конституція Монголії, прийнята 13 січня 1992 р. Глава III. Державний устрій Монголії Частина 2. Президент Монголії	Стаття 30 2. Президентом Монголії строком на чотири роки обирається її корінний громадянин, який досяг сорока п'яти років, постійно проживає на Батьківщині останні п'ять років.
Німеччина	Основний закон Федеративної Республіки Німеччини від 23 травня 1949 р. V. Федеральний Президент	Стаття 54 (1) Федеральний Президент обирається Федеральними зборами без дебатів. Обиратися може кожен німець, що володіє виборчим правом у Бундестаг і досяг сорока років. (2) Повноваження Федерального президента тривають п'ять років. Безпосереднє переобрання допускається лише один раз.
Пакистан	Конституція Ісламської Республіки Пакистан, прийнята парламентом 12 квітня 1973 р. Розділ III Пакистанська федерація Глава 1. Президент	Стаття 41 (2) Особа може висувати свою кандидатуру на пост Президента тільки в тому випадку, якщо є мусульманином, досягла віку сорока п'яти років, а також задовольняє вимогам членства Національних зборів.
Південна Корея	Конституція Республіки Корея (Південна Корея), прийнята 17 липня 1948 р. Глава IV. Розділ виконавчої влади Розділ 1. Президент	Стаття 67 Вибори 4. Президентом може бути обраний будь-який громадянин, який має право бути обраним до Національних зборів, і який на момент президентських виборів досяг віку сорока або більше років. Стаття 42 Термін служби членів Національних зборів Термін служби членів Національних зборів становить чотири роки.
Польща	Конституція Республіки Польща, прийнята Національними зборами 2 квітня 1997 р. Розділ V. Президент Республіки Польща	Стаття 127 Президент Республіки обирається на п'ятирічний термін повноважень і повторно може бути обраний тільки один раз. Президентом Республіки може бути обраний польський громадянин, що досяг не пізніше дня виборів повних 35 років і повною мірою користується виборчими правами на виборах до Сейму.

1	2	3
Португалія	Конституція Португальської Республіки від 2 квітня 1976 р. Частина III. Організація політичної влади. Розділ II. Президент Республіки. Глава 1. Статус і обрання.	Стаття 122 Право бути обраним. Обраними на цей пост можуть бути португальці за походженням, старше 35 років, що користуються виборчим правом.
Росія	Конституція Російської Федерації, прийнята 12 грудня 1993 р. Глава 4. Президент Російської Федерації	Стаття 81 1. Президент Російської Федерації обирається строком на шість років громадянами Російської Федерації на основі загального рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні. 2. Президентом Російської Федерації може бути обраний громадянин Російської Федерації, не молодший 35 років, постійно проживає в Російській Федерації не менше 10 років.
Румунія	Конституція Румунії, прийнята на засіданні Установчих Зборів 21 листопада 1991 р. Глава II Президент Румунії	Стаття 83 Термін мандата (1) Термін мандата Президента Румунії – 4 роки, термін якого починається з дня складення присяги.
Словацьчина	Конституція Словацької Республіки, прийнята Парламентом держави 1 вересня 1992 р. Глава VI. Виконавча влада. Розділ перший. Президент Словацької Республіки	Стаття 103 1. Президентом можна обрати будь-якого громадянина Словацької Республіки, що має право бути обраним депутатом Національної ради Словацької Республіки і який досяг на день виборів віку 40 років.
США	Конституція Сполучення Штатів Америки, прийнята на Конституційному Конвенті 17 вересня 1787 р. Глава 1. Президент і уряд	Стаття II Розділ 1. Виконавча влада надається Президентові Сполучених Штатів Америки. Він займає свою посаду протягом чотирирічного терміну. Жодна особа, крім громадянина Сполучених Штатів за народженням і громадянина Сполучених Штатів на момент прийняття цієї Конституції, не підлягає обранню на посаду Президента; так само як і не підлягає обранню на цю посаду особа, що не досягла віку тридцяти п'яти років і не проживала протягом чотирнадцяти років у Сполучених Штатах.
Таджикистан	Конституція Таджикистану від 6 листопада 1994 р. Глава 4. Президент	Стаття 65 Президент обирається громадянами Таджикистану на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на 5 років. Кожен громадянин у віці від 35 до 65 років, володіє державною мовою і проживає на території Таджикистану не менше 10 останніх років, може бути висунутий кандидатом на пост Президента республіки.
Туніс	Історична Конституція Тунісу – Конституція Туніської Республіки від 1 червня 1959 р. Розділ 3. Виконавча влада. Частина 1. Президент Республіки.	Стаття 39 Президент Республіки обирається на п'ятирічний термін на основі загального, вільного і прямого виборчого права. Стаття 40 Кандидатом у Президенти Республіки може бути будь-який громадянин, тунісець за походженням, який сповідує іслам, батько, мати і діди якого були тунісцями, не втрачав туніське громадянство. На день свого висунення кандидат у президенти повинен бути не молодше 40 і не старше 70 років і користуватися всіма громадянськими правами.

1	2	3
Туреччина	Конституція Туреччини (Турецької Республіки) від 7 листопада 1982 р. Частина 3. Основні органи Республіки Розділ 2. Виконавча влада	Стаття 101. Президент Республіки обирається строком на сім років Великими Національними Зборами Туреччини з числа власних членів, що досягли 40 років і мають вищу освіту або з числа турецьких громадян, що відповідають цим вимогам і вимогам, що пред'являються до депутатів. Для висунення кандидата на пост Президента Республіки не з числа членів Великих Національних Зборів Туреччини необхідно письмову пропозицію не менше однієї п'ятої від загального числа членів Зборів. Одна і та ж особа не може бути обрана Президентом Республіки двічі.
Туркменістан	Конституція Туркменістану, прийнята XIV сесією Верховної Ради (Меджлису) Туркменістану XII скликання 18 травня 1992 р. Глава 3. Президент Туркменістану	Стаття 55 Президентом може бути громадянин Туркменістану з числа туркменів не молодший сорока років, проживає в Туркменістані. Одна і та ж особа не може бути Президентом більше двох термінів поспіль. Стаття 56 Президент обирається безпосередньо народом Туркменістану терміном на п'ять років і вступає на посаду негайно після складення присяги на засіданні Халк Маслахати.
Узбекистан	Конституція Узбекистану, прийнята 8 грудня 1992 р. Розділ п'ятий. Організація державної влади Глава XIX Президент Республіки Узбекистан	Стаття 90. Президентом Республіки Узбекистан може бути обраний громадянин Республіки Узбекистан не молодший тридцяти п'яти років, вільно володіє державною мовою, постійно проживає на території Узбекистану не менше 10 років безпосередньо перед виборами.
Україна	Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Розділ V Президент України	Стаття 103. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.
Франція	Конституція Французької Республіки від 4 жовтня 1958 р. Розділ II Президент Республіки	Стаття 6 Президент Республіки обирається на сім років прямим загальним голосуванням.
Чехія	Конституція Чеської Республіки, прийнята Чеською національною радою 16 грудня 1992 р. Глава третя. Виконавча влада Президент Республіки	Стаття 55 Президент Республіки приступає до виконання своїх обов'язків з моменту складення присяги. Термін повноважень Президента Республіки становить п'ять років, він обчислюється з дня складення присяги. Стаття 57 1. Президентом Республіки може бути обраний громадянин, який відповідає вимогам, що пред'являються для обрання до Сенату. Стаття 19 2. У Сенат може бути обраний кожний громадянин Чеської Республіки, який має право обирати і досяг 40 років.

1	2	3
Чилі	Політична Конституція Республіки Чилі від 18 вересня 1925 р. Глава I. Держава, уряд і суверенітет Розділ V. Президент Республіки	Стаття 61 Для обрання Президентом Республіки необхідно бути уродженцем Чилі, мати не менше тридцяти років від роду і задовольняти умовам, необхідним для обрання членом Палати депутатів. Стаття 62. Президент Республіки виконує свої функції протягом шести років і не може бути переобраний на наступний термін. Стаття 27 Для того щоб бути обраним Депутатом або Сенатором, необхідно володіти всіма правами громадянина, в тому числі виборчим правом, і не мати судимості за злочин, який карається позбавленням прав.
Швеція	Конституція Швеції (Королівства Швеція) від 27 лютого 1974 р. Глава 5. Президент Республіки та Державна Рада	§ 54. Вибори Президента Республіки. Президент Республіки обирається шляхом прямих виборів на шестирічний термін повноважень. Президент повинен бути громадянином Швеції за народженням. Одна і та ж особа не може обиратися Президентом більше двох термінів повноважень поспіль.

Як слідує із даних табл. 1, у жодній Конституції щодо претендента на вищий пост держави немає фундаментальної вимоги щодо відображення кількісної (податкової) складової його державотворчого патріотизму, що призводить до значної декларативності цих статей у цьому контексті.

Окрім цього, певні наголоси на майнову та дохідну характеристику кандидата зроблено у Законі України "Про вибори Президента України" (від 13.07.1994 р., із змінами і доповненнями – Розділ VII. Висування і реєстрація кандидатів на пост Президента України), зокрема:

Стаття 50. Декларація про майно та доходи кандидата на пост Президента України

1. Декларація про майно та доходи кандидата на пост Президента України та членів його сім'ї за рік, що передує року виборів, заповнюється власноручно кандидатом за формою декларації про майно та доходи державного службовця першої категорії, затвердженою Міністерством фінансів України станом на 1 січня року проведення виборів.
2. Достовірність відомостей, поданих у декларації, перевіряється Державною податковою адміністрацією України (Міністерством доходів і зборів України – нині, автор) за дорученням Центральної виборчої комісії. Помилки і неточності, виявлені в декларації, підлягають виправленню (ким?, автор) і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата на пост Президента України.

Водночас, як слідує з наведеної статті 50 означеного Закону – з даних із декларації буде лише констатація того, чим володіє (майно та доходи) в попередньому році кандидат на пост Президента держави, а не наскільки він є державотворцем з податкової позиції у попередньому (довготерміновому) періоді. Уникнення цього принципового акценту або нівелювання означеного щодо безпосередньої сплати податку в рідній державі знижує вимоги до кандидатів на цей пост та буде сприяти їхньому сходженню на верхній рівень державного управління без переконливого підґрунтя патріотичної налаштованості, відповідного державницького мислення, державотворчої світоглядної позиції, відповідаль-

ності. Не врахування цього суперечить і фундаментальним засадам становлення громадянина як державотворця властиво на кількісній (матеріальній) основі.

На думку автора, пропонований новаційний підхід щодо введення податкової складової через сплату саме в рідній державі до вимог кандидатів на цей пост однозначно посилюватиме як вагомість посади, так і відповідальність кандидатів за її зайняття. Загалом пропонований варіант зміни статті 103 Конституції України наведено в табл. 2.

Табл. 2. Новаційний сенс пропонованої зміни в Конституції України щодо введення позиції сплати податку кандидатом у президенти в рідній (за громадянством) державі в довиборчий період

Назва розділу в Конституції України	Зміст конституційної статті у пропонованому варіанті	Особливості новаційності Конституції з позиції сплати податків кандидатом у президенти в пропонованій редакції
Розділ V Президент України	Стаття 103. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років, сплачує в Україні податки протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою. (Далі за текстом)	На відміну від наявних традиційних конституційних положень (де відповідно зроблено пріоритетний акцент на громадянстві, віці, терміні проживання в країні, стану володіння державною мовою), пропонують ввести принципово новаційний підхід – на сплату податків кандидатом у президенти у довиборчому (десятирічному) періоді в рідній державі. Закономірно, що кандидат у президенти, який, згідно з чинним законодавством, добросовісно сплачував податки у рідній (за громадянством) державі, дбав за неї з матеріальної точки зору ще до своєї виборчої компанії, проявляв значно раніше свій державотворчий патріотизм на кількісній (податковій) основі, має переконливо моральне право ставати гарантом державотворчого процесу. Практично, виділення податкового чинника щодо конкретизації матеріальної участі претендента у державотворенні стає реальним підґрунтям та індикатором того, що він і надалі буде з відповідальністю та розумінням ставитись до виконання своїх громадянських обов'язків. Об'єктивно, будучи законослухняним особисто, він прагнути дотримання того ж від інших громадян держави, вже в іншому статусі – президента, в інтересах фінансового забезпечення розвитку держави, а з цим і реального дотримання конституційних основ щодо посилення можливостей соціальної захищеності її населення, зростання його благополуччя, здоров'я і довголіття.

Важливістю новаційного введення у традиційні вимоги щодо кандидата на пост Президента України пропонованого кількісного (податкового) підходу щодо сплати податку в рідній державі є й те, що він дає змогу об'єктивніше та зрозуміліше оцінювати істинне місце цього претендента у творенні держави, виходячи з його власної позиції державотворення у довиборчий період. Об'єктивно, маємо на увазі не те, хто з кандидатів у президенти більше сплачує податків у рідній державі, то він проявляє й більший патріотизм у її державотворенні – він його проявляє відповідно до можливих та на законодавчій основі обчислених податків і ним у відповідні терміни сплаченими.

Висновки. Переваги виділення і введення податкової позиції до конкретизації вимог щодо кандидатів на пост глави держави:

- 1) проявлення державотворчого патріотизму на кількісній основі кандидатів на найвищий посадовий рівень у державі в довготерміновому періоді обумовлює та реально (матеріально) підтверджує їхню державницьку позицію, що є стратегічно важливим у подальшому представництві на посту глави держави (навіть з моральної сторони);
- 2) формування та довготермінове дотримання законодавчо встановлених загальних підходів до громадян щодо їхньої матеріальної участі в державотворчому процесі;
- 3) виявлення і створення активних умов нетерпимості до ухилювачів від сплати податків у рідній державі на всіх рівнях, включаючи й потенційних претендентів на найвищі державницькі посади;
- 4) забезпечення нарощування податкових надходжень у бюджет держави за рахунок й активізації вимог до претендентів на вагомі посади в ієрархії державного управління;
- 5) зменшення витрат на адміністрування податків за рахунок розширення кола добросовісних платників, зокрема, коли й в рамках окремих партій буде ставитись і розглядатись питання щодо сплати податків у рідній державі їхніми членами як можливими кандидатами та відображення безпосередньої участі в творенні держави, незалежно від партійної приналежності;
- 6) виховання і розширення сегмента законослухняних платників податків з державотворчим мисленням, включаючи й кандидатів на найвищі управлінські посади в державі;
- 7) накопичення реалістичних і ефективних можливостей у державі вирішувати та забезпечувати конституційні права громадян;
- 8) забезпечення внутрішньої та зовнішньої поваги до держави, яка може дієво дбати за свою націю, коли не виникають додаткові питання до кандидатів на високі посади щодо їхньої безпосередньої державницької складової, зокрема зовні;
- 9) розуміння всіх кандидатів, що саме така довготермінова державотворча позиція буде забезпечувати й пізніші можливості гарантів конституційного процесу перед своїми громадянами (виборцями), посилюючи в них повагу і гордість за свою країну, яка може активно впливати на стан і вирішувати багатofакторні ситуації розвитку в ринковому середовищі тощо.

Оскільки наявна фундаментальна новаційність введення в Конституцію держави вимоги щодо дотримання кандидатом на пост Президента державотворчої позиції на основі кількісної (податкової) домінанти, то її бажано підкреслити та озвучити на всіх рівнях (включно до Європейської Комісії "За демократію через право" – Венеціанська Комісія та Організації Об'єднаних Націй) і закріпити пріоритет щодо конституційної систематизації за Україною, оскільки така проблематика є характерною (табл. 1) та безумовно важливою для всіх країн світової спільноти щодо засад сучасного президентства.

Виникає також дещо неоднозначне (дискусійне) питання, а якщо кандидат у президенти в попередніх (довибірчих) роках властиво сам не був згоден з наявною політикою державних інституцій та їхніх лідерів – то що?. Незгодним він може бути (зокрема в ідеологічній площині), але, на погляд автора, сплачу-

вати податки в рідній державі зобов'язаний, оскільки незалежно від всього іншого (політичних перипетій та потрясінь, дисидентських настроїв) має все ж безперервно функціонувати життєдайний механізм держави – її фінансова система, а саме: забезпечуватись наповнення бюджетів різних рівнів, формуватись та отримуватись соціальні гарантії, виконуватись державні боргові зобов'язання, сплачуватись пільгові кредити для молодих сімей тощо.

Закономірно, що коли буде внесено новаційне доповнення на основі критерію кількісного підходу щодо оцінювання власної державотворчої позиції претендента через сплату податку в рідній державі й за умови, що кандидат на вищий пост раніше завідомо не сплачував (уникав) податків у рідній державі то він не допускається (знімається з) до виборчих перегонів або оголошується процес імпічменту, якщо вже пройшла процедура його обрання.

Література

1. Конституція України від 28.06.96 р., № 254 к-96. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України : монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – К. : Вид-во НДФІ, 2004. – 712 с.
3. Енгибарян Р.В. Конституционное развитие в современном мире. Основные тенденции : монография / Р.В. Енгибарян. – М. : Изд-во "Норма", 2007. – 496 с.
4. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 1072 с.
5. Карпинский Б.А. Государственно-созидательный патриотизм нации: налоги как количественный фактор его оценивания // Проблемы экономики и управления предприятиями, отраслями, комплексами : монография / Т.Ю. Анопченко, А.Н. Апухтин, Б.А. Карпинский и др. / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во "СИБПРИНТ", 2012. – С. 269-289.
6. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання зі сторони податкової домінанти / Б.А. Карпинський // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Сер.: Економічні науки. – 2011. – № 21. – С. 84-92.
7. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти / Б.А. Карпинський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3. – С. 374-383.
8. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина I) / Б.А. Карпинський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 211-219.
9. Карпинський Б.А. Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпинський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпинська. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 464 с.
10. Конституції зарубіжних країн – все закони країн світу. [Електронний ресурс]. – Доступний с http://www.urzona.com/index.php?Itemid=77&id=65&option=com_content&view=category
11. Karpinsky V.A. Role of budget-taxes in formation equation of the financial system of the state: evaluation and prognostic approach / V.A. Karpinsky, S.K. Shkulka // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2012. – № 1(46). – S. 71-80.
12. Karpinski V. Formation and development of tax control in Ukraine: resources aspect / V. Karpinski, n. zalutska // Rynek kapitalowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcja Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina : monografie. – Poland, Lodz : Wyd-vo Politechnika Lodzka. – 2011. – S. 107-130.

Карпинский Б.А. Налоговая доминанта государственно-созидательного патриотизма нации в конституционно-избирательном процессе

Синтезирована сутність державотворчого патріотизма з позиції податкової домінанти. Проведен сравнительный разрез ряда конституций в части избирательного процесса относительно требований к претендентам на пост главы государства. Впервые выделено фундаментальное требование по уплате налога кандидатом на данный пост в родном государстве, чем обеспечивается объективность его собственной

позиции в государственном созидании. Обоснована необходимость дополнения и введения в конституцию данного требования как эффективного фактора определяющего государственно-созидательную позицию претендента.

Ключевые слова: государственно-созидательный патриотизм нации, конституционно-избирательный процесс, президент, финансовое обеспечение, финансовые ресурсы, налоги, налогоплательщики.

Karpinsky V.A. Tax the dominant state-creative patriotism of nation in constitutional electoral process

Synthesized the essence of state-creative patriotism of nation from a position of fiscal dominant. A comparative cross-section of a number of constitutions in the electoral process on the requirements for candidates for the post of head of state. First identified a fundamental requirement to pay tax contender for the post in his native state, thus ensuring the objectivity of his own position in the state creation. The necessity of introducing amendments and the constitution of this requirement as an effective factor which determines the state-creative position of the applicant.

Keywords: State-creative patriotism of nation, constitutional and electoral process, the president, financial support, financial resources, taxes, taxpayers.

УДК 338.47(075.8)

Доц. Я.В. Котляревський¹, канд. екон. наук –

Академія фінансового управління Міністерства фінансів України

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ "КОНТУРІВ" ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

На основі опрацювання наукових джерел та статистичної інформації охарактеризовано ключові пріоритети у розвитку економіки знань у розвинених країнах світу як орієнтири подальшої трансформації вітчизняної економіки. Визначено, що ключову роль у процесі формування економіки знань відіграє людина, яка на основі отриманої інформації генерує нові знання, застосування яких уможливило більш ефективне використання природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: економіка знань, інформація, знання, розвиток, ресурс.

Постановка проблеми. Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх 20-30 років. Нові технології докорінно і швидко змінили структуру світової економіки. Виявилось, що неспроможність будь-якої країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового технологічного укладу (чи зволікання з цим) не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації і відсуває її на периферію світових економічних процесів. Водночас, потрібно зважити і на те, що формування економіки знань потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали насамперед багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та в реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

¹ Директор інституту післядипломної освіти